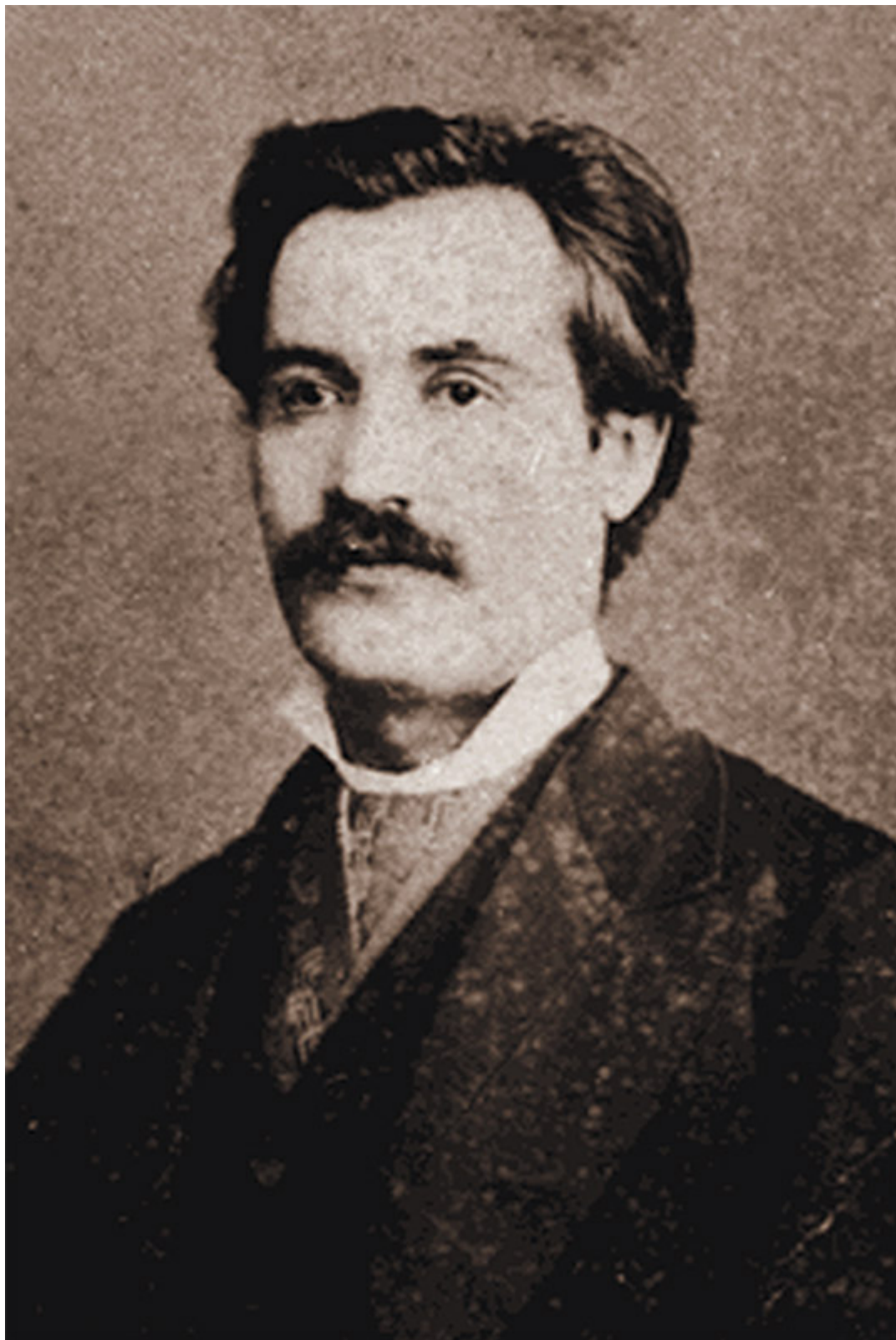

**ROMÂNII, ÎNTEMEIETORI
IMPERIULUI AL DOILEA BULGAR,
AL ASANIZILOR, 1186-1257 – de
Mihai Eminescu [21 și 23
noiembrie 1882]**

Căderea Imperiului bulgar prin împăratul Basilios, ucigătorul de bulgari, la 1018 e una din întâmplările cele mai însemnate și mai determinante din suta a unsprezecea, ba din întreg evul mediu. Imperiul roman al Răsăritului (numit cel romaeic) se restabili din nou și ajungea de la Marea Adriatică până la Marea Neagră, de la Dunăre până la vârful de sud al

Peloponesului. Înlăuntru se înfrânsese domnia străină, visul unui imperiu bulgaro – roman se evaporase, sâmburul poporului bulgar căzuse pe câmpiile de luptă, oasele uriașe ale bulgarilor se ‘nnălbeau pe câmpul de bătălie de la Spercheios, pustiite erau șesurile de la Niș, Sophia și de lângă Ovcepolye; țăriile din munți, ce păreau a nu se putea lua, palatele împărătești de la Târnovo și Kastoria trecuseră în mânele romaeilor; discordia și trădarea membrilor Casei șișmanizilor grăbiseră căderea împărăției, iar căderea aceasta căta să înlesnească, ba să împlinescă definitiv contopirea bulgarilor cu slavii și slavizarea celor dentăi. Dar pe cât de greu a fost pentru romaei de-a aduce căderea acelei împărății, care le fusese atât de fatală adeseori, tot atât de greu era de-a umplea golul pe care-l produsese căderea dinastiei indigene și pieirea politică a poporului. Deja, în interesul lor propriu, bulgarii fuseseră păzitori ai Dunării; cele mai scumpe amintiri istorice ale lor erau relative la respingerea rușilor lui Svjatoslav, a cărui incursiune, la a. 969, adusesse cu sine căderea Imperiului bulgar de la Preslav și incorporarea lui cu Imperiul romaeic sub Ioan Zimisches, la 971. Abia atunci, după căderea Imperiului de la răsărit, urmă cearta pentru moștenirea, între cei patru fii ai lui Șișman, carele, la 963, se lepădase de Imperiul de căpetenie și de țariul acestuia, Petru, și întemeiase Imperiul de la Prespa (Ochrida, Kastaria). Dezbinarea între cele două imperii, la care poate c-o fi luat parte precumpănirea populațiunii slave de pe lângă Ochrida, au înlesnit victoria romaeilor. Lupta de esterminare de sub Basilios, care-a ținut patruzeci de ani, stricase cumplit nu numai celor învinși, ci și învingătorul suferi pierderi nemăsurate. Când Bulgaria era cucerită deja, pieri o oaste grecească, la 1040, în lupta cu Ștefan Vojslav, Domn în Zeta și Travunia; alte pierderi le aduse ridicarea bulgară de sub Petru Deljan, pretins fiu al țarului Gavril, până ce și acesta pieri prin alt șișmanid, Alusian, fiul țarului Vladislav. Dar după acestea chiar se mai nimici o mare oaste romeică în strâmtorile de lângă lacul Scutari. Aceste stări înfricoșate grăbiră invazia polovților (pecenegilor) în

Tracia veche și în Macedonia. Ceea ce cruțase războiul bulgar pieri acum (1048-1051) și când pecenegii, după ce sfărmaseră de trei ori despărțămintele de armată romaeică, trecură îndărăt peste Dunăre, veniră apoi, de la 1065 începând, crunții cumani, se uniră cu pecenegi și prădară, uciseră și părăduiră țările dunărene până adânc în suta a douăsprezecea. Când la 1122 a succes a-i bate bine pe pecenegi, vin cumanii în locul lor; țară și locuitori cad în starea unei nemărginite barbarii; Tracia aparține unor păstori, unor nomazi români.

Se născuse o anarhie generală. Basilios lăsă să subziste cele treizeci de episcopii bulgare și instalase în Ochrida un arhiepiscop grecesc, atârnător de patriarhul de la Constantinopol; poate spera să poată exercita prin episcopi o influență asupra locuitorilor din țara supusă. Dar domnia militaristă de sub strategii și apăsarea fiscală a romaeilor, înstrăinând provinciile de Imperiu, îngreuiă stăpânirea recâștigată; clerul grecesc nu se putea împrieteni cu poporul bulgar, cu acești barbari „murdari și puturoși”. Theophylaktos, arhiepiscop din Ochrida, scria că acest popor „nu e bogat decât în răutate, că e decăzut la extremitate, că se îmbracă în piei puturoase și face cu neputință petrecerea grecilor acolo”. Apoi se mai întâmplă că „sârbii cari se numesc și croați”, făcură uz în folosul lor de catastrofa bulgarilor, cercară a-și supune împărăția de la Ochrida, arseră bisericile, pustiiră totul cu foc și sabie, încât la 1073 arhiepiscopul scria că nici un diacon, nici un preot nu mai e în vestita odinioară biserică a bulgarilor. Această disoluțiune se manifestă, în toate privirile. Theophylakt menționează pe-un apostat l care neliniștea Mokoi, o parte a Ochridei. Un bogomil trebuie să fi fost, fără îndoială. Nu mai puțin Dobromir

, care adună la 1078 în Mesembria o gloată puternică de oaste. Un altul se măntinu la Beljatowo, se căsători cu fiica unui principe cuman și părăduia după plac în Tracia. Nu e neverisimil că agresiunea armată a bogomililor au înlesnit

alipirea croaților la Roma, precum pe de – altă parte papa Grigorie VII, acordând coroană regală lui Zvonimir, s-a îndemat la o cerere analogă și principele sârbesc Mihail, un fiu al acelui Ștefan Vojslav care s-a mântinut în contra romaeilor și care, la 1053, au obținut titlul de protospatharios. Mihail apare în adevăr în scrisoarea papei ca rege slav, rex Slavorum, dar e recunoscut, mai mult ca rege de fapt decât legitim. El avea neînțelegeri cu arhiepiscopul din Spalato, în contra căruia favoriza pe episcopul din Raguza. Acest din urmă, avea fără îndoială să primească palliul, pe care Mihail [î]l solicita pentru un arhiepiscop, iar el însuși pretindea pentru sine în dar un steag ca acela ce i se dăduse din partea papei noului rege al Croației. Dar lucrurile începură curând să se clatine, căci Robert Guiscard, duce vasal al papei, incurse în Imperiul romaeic, regatul Croației se uni cu Coroana Ungariei, sub Manoil Comnenul (1143-1181), stăpânirea romaeică se răspândi învingătoare până la Adriatică, Ungaria pare a se fi anexat pentru un timp oarecare la Împărăția romaeică, ba chiar regele de „Tschechis „ 2, Vladislav din Boemia, deveni vasal al împăratului romaeic, carele credea a putea realiza unirea celor două împărății, a celui german cu cel romaeic, folosindu-se de cearta papei Alexandru cu Frideric I.

Aci apare deodată în fruntea unor evenimente nouă o naționalitate care până-atunci pare a nu fi avut o altă menire decât aceea de-a fi călcată de-a călare de slavi, bulgari, romei, pecenegi, cumani.

Lumea slavilor de sud nu-și mai avea pe atunci centrul lângă Dunăre, ci la Ochrida și în Diocleea sârbească, pentru care s-a întemeiat arhiepiscopia din Antivari, care deveni chiar Scaunul primatului sârbesc. Episcopii latine, cari dispărură mai în urmă 3, corespundeau cu populațiunea latină (romană) a țărmlui. Înlăuntrul țării însă urmașii provincialilor romani se prezintă sub formă de vlahi, așezați în mijlocul bulgarilor, încât orașele Ochrida, Prespal, Perlepe, Belgrad

în Macedonia superioară, se prezintă ca orașe vlaho-bulgare 4. Încă în suta a paisprezecea locuiau în Cataro, Antivari, Dulcigno, Svac, Scutari, Drivasto latini, în suta a douăsprezecea locuitorii dinlăuntrul Dalmației vorbeau în adevăr slavonește după Guilelm de Tyrus (1188), însă nu locuitorii din orașele de pe țărmuri. Existau vlahi înainte de toate în Thessalia, care se numea Marea Vlahie, με???? β?α??α 5 o Mică Vlahie era de cealaltă lature a Pindului, o Vlahie Neagră în Moldova 6; apoi erau vlahi în Rodope, în Dobrogea, lângă Anchialis și Bizye 7. Ansbert, autorul plin [de] cunoștințe a istoriei cruciatei împăratului Frederic I, cunoaște în apropiere de Thessalonika o țară roditoare pe care-o numește Flachiam 8. Mai mult. El, care numește pe marele Nemanja Mare Duce al Serbiei și Rasiciei (Crassiae), el, care destinge foarte bine bulgari, serbi și vlahi, numește de-a dreptul Blachi pe întemeietorii Imperiului al doilea bulgar, care apare sub numele domniei Asanizilor; Petru, care se cheamă și Kalopetru, e domn al vlahilor (dominus Blachorum). Puterea lor, care se întemeia pe unirea vlahilor cu cumanii, era la 1190 atât de mare încât putură face împăratului Frederic I propunerile cele mai mari în lupta în contra romaeilor; o oaste sârbească avea să se unească cu el și să ajute a cuceri Constantinopolul, iar Petru, care-și așezase deja pe frunte cercul de aur, după ce câștigase pentru el pe bulgari, avea să devie

1 a servo et apostata. Ep. LXIV. Traducerea latină a scrisorilor lui Theophylakt la Baronius după un Codex vaticanic nu coincide însă cu totul cu scrisorile publicate în ediție separată.

2 Cum scrie Kynamos.

3 Episcopatus Swarinensis, Polatinensis, Arvastinensis, Svacinensis, Dulcinensis, Sarcenensis, Theiner, Vet.- monum. I și XIV.

4 Hopf., Griechenland, p. 333.

5 Hopf., p. 328-335.

6 l.c., pag. 61.

7 Jirecek, p. 218. Serbii numeau despotatul Epirului Țara Vlachieților. Rosler, Locuințele românilor în evul mediu, p. 105 et sq.

8 Nicetas zice în mod expres că vlahii trecură peste Istru și se aliară cu învecinați Skyți...

prin împăratul german (allemanic) stăpânitor al Constantinopolului. Rosler, în Romanische Studien, are pe deplin cuvânt când atribuie o enormă consecuență hotărârii pe care – ar fi luat-o împăratul, căci poporul românesc, care umplea pe atuncea partea dinlăuntru a tuturor provinciilor Traciei, Macedoniei, Thesaliei, Moesiei, întrecea ca număr și putere fizică pe poporul grecesc... Dar, trebuia s' adaoge, el nu era organizat, [î]i lipseau înainte de toate centrele orășenești, nu era unit nici politicește, nici bisericicește, nici teritorial, era pretutindenea și nicăiri și câștiga un sâmbure consistent totuși numai prin bulgarii trăitori în orașe.

Cumcă însă mișcarea care, de la 1186 începând, a dus la ridicarea unui mare Imperiu vlahic a pornit de la vlahi, iar nu de la bulgari, se 'nțelege și cumcă acest Imperiu se numește în mod impropriu bulgar, n-o spune numai Ansbertus, căruia, cu tot spiritul său foarte exact de observație, i s-ar putea atribui, străin fiind, o concepție eronată a raporturilor naționale. Într-un mod tot atât de hotărât concordă cu el unul din cei mai buni martori ai zilelor acelora, Choniatul Niketas I, precum și autorul german al cruciatelor împăratului Frederic. El arată că frații vlahi au fost acia cari-au răsculat întregul popor al vlahilor, de

cari se țineau și ei 2, și-i înseamnă pe Asanizi ca vlahi, nu ca bulgari.

E înainte de toate necesar de-a privi mai de aproape darea de seamă a Choniatului, de vreme ce-a fost contemporan cu răscoala vlahilor și de vreme ce, ca cunoscător eminent al evenimentelor din timpul său 3, merită o deosebită recunoaștere.

El cunoaște așezările lor, zice că sunt mysii, moesianii de odinioară, numește pururea vlahi 4 pe frații Petru și Asan, amintește cauzele răscoalei lor, destinge pe bulgari de vlahi, pe cari frații voiesc să-i miște la o răscoală comună, și anume cu intenția de-a nimici pe romaei 5, încoronarea lui Petru de cătră sine însuși în orașul Pristhlava, războiul întâi cu vlahii și cum într-acesta Petru și Asan fură goniți cu ai lor peste Istru și cum se amestecară acum cu skyții (cumanii) învecinați 6, încât în răscoala aceasta se ivește și un al treilea component etnic constitutiv: blachii, bulgarii, cumanii. Blachii se supuseră în aparență împăratului Isaak Angelos, care neglijează de-a sfărâma cu totul răscoala și le dăde printr – asta blachilor puțința de-a se reculege și de-a izbucni din nou. Cum se întâmplă aceasta, Asan se întoarce acum cu puternic sprijin din partea cumanilor și acum ținta sa era de-a face din blachi și bulgari un singur imperiu 7, precum fusese și mai înainte. Acesta a fost așadar stadiul al doilea al ridicării. În lupta proximă Petru și Asan răpiră flamura imperială și hainele împăratului și se împodobiră cu ele 8. Apoi urmă un nou război cu blachii 9, lupta împăratului cu blachii și cumanii la Berrhoea, prinderea soției [lui] Asan și predarea fratelui său Ioan ca ostatec; războiul fu rău purtat. Când campoducele Constantinos Aspietes [î]i observă împăratului Isaak că oastea nu se poate lupta tot într-un timp și în contra vlahilor și în contra foamei, împăratul puse să-i scoată ochii. Blachii, ce făcuse țările lor inaccesibile, pustiau împreună cu cumanii provinciile romane, împăratul pierdu, la 1190, oastea și podoaba capului său (??s??)10.

Descrierea pe care Niketas o face despre purtarea împăratului Isaak Angelos confirmă pe deplin ceea ce tot el relatează, cumcă frații vlahi nu doreau nimic mai mult decât păstrarea acestui împărat 11, a cărui incapacitate garanta vlahilor și amicilor lor skythici victoria armelor. Cetele lor nu se puteau oare înarma cu armele pe cari romaeii fugari le pierdeau în strâmtorile munților și pe cari le luau de la romaeii oamenii lor ce se cățărau ca și caprele 13. Ei, vlahii și cumanii, sunt aciaa cari luptă mereu cu oștirile lui Isaak Angelos 13. Vlahii sunt acei cari înving 14. Ei prefac Tracia într-o pustietate, ei dărâmă orașele, ucid pe locuitori sau îi vând în robie în mari depărtări; ogor, pădure și vie, orice semănătură și sădire piere și singurul rod al ridicării noului Imperiu din Trnwo este nimicirea culturii romaeice și a rasei romaeice, ori pe unde numai o pot stârpi vlahii și skyții, cumanii. Tracia trebuia să devie o vizuină pentru animale sălbatece 15. Un indiciu nu puțin semnificativ în privirea vlahilor, cari acum jucau rolul cel mare și n-aveau așezări numai din a dreapta Dunării, este că la disoluțiunea Imperiului romaeic al lui Angelos și la întemeierea unui Imperiu latin nu se nasc state nouă grecești numai în Nicaea, Herakleia, Sinope și Trapezunt, ci Sguros Leon întemeiază unul în Korinth și Nauplion 16, Chamaretos Leon în Sparta, Mihail din neamul sebastocratorului Ioan în Nicopoli și Durazzo (Epidamnos), marchizul latin Bonifaciu în Thessalonic și Thessalia inferioară, iar în Thessalia superioară, care acum se cheamă Vlahia Mare, se ridică un alt principe, pe care Niketas nu-l citează cu numele. Dar și francul Robert de Clary, cari au scris în limba franceză lupta latinilor cu grien, grecii, și care descrie luarea Constantinopolului la 1204, nici el cunoaște pe inamicul de moarte al latinilor și romaeilor, Johannes, altfel decât sub numele de Johans li Blaks 17 și tot așa 'l numește pe nepotul și urmașul lui, după ce Sf. Dimitrie ucisese pe cel dentăi în octomvrie 1207, în timpul odihnei de noapte. Erau regi ai Vlahiei, rois de Blakie. În același chip se exprimă Geoffroi de Villeharduin: Johanris li rois de Blakie; dar întrebuițează și espresia le

roy de Blakie et de Bougrie 18. Traducătorul neofrancez și-au permis însă libertatea neistorică de-a face din el le bulgare sau roy de Bulgarie, ceea ce apoi a trecut în cărțile noastre de istorie 19. Chiar acolo unde Geoffroy spune espres roi de Blakie traducătorul pune roi de bulgares 20. Geoffroy nu vorbește, ca Niketas, de skyți, ci de cumani și vlahi.

Locuitorii prinși ai orașelor romaeice se târăsc, după porunca regelui Ioan, în Blaqui, în închisoare 1. Încet, încet se aude vorbindu-se (de la 1206 începând) și despre un țari al vlahilor și bulgarilor 2, curând apoi numai despre unul cuman.

Și Henry de Valenciennes, urmașul lui Geoffroy de Villeharduin, vorbește regulat de blas et comains³, el menționează că Esclas, vărul domnitorului peste blas et comains, anume Burille, este vasal al împăratului Enric, pentru Blaquie la Grant.

Faptele acestea ar trebui de sine înșile să fie îndeajuns pentru a dovedi că noul Imperiu bulgar al Asanizilor a fost înainte de toate un imperiu vlahic, deci românesc, și că caracterul lui a fost cu precumpănire acesta.

Ceea ce pare a se opune încă acestei maniere de-a vedea este împrejurarea că frații Petru și Asan au întemeiat Imperiul nou la Târnovo, capitala veche bulgară, afară de asta recunoașterea Asanizilor de vlahi e în aparență contestată de însăși afirmarea lor directă că s-ar fi coborând din neamul vechilor țari bulgari, încât imperiul și Casa domnitoare ar fi veritabil bulgare și nu vlahe. Această obiecțiune va trebui să o cercetăm cu amănunțime.

Nimeni nu va tăgădui faptul de [mai] sus și dacă cei doi frați vlahi voia să câștige importantul Târnovo și po-porul bulgar, pentru o împreună ridicare în contra romaeilor, trebuiau să se îndrepte către vechiul oraș al țarilor și să facă din el punctul de plecare al răscoalei lor, să implice pe poporul bulgar în revoluția care avea de scop nimicirea romaeilor.

Nimic nu pricepeau bulgarii mai lesne decât că, după un ucigător de bulgari romaeic din Constantinopole, să urmeze un ucigător de romaei din Tîrnovo.

Cât s-atinge însă de originea ridicării bulgare, e sigur că ea n-a plecat de la bulgari, ci de la cei doi frați vlahi, care, precum se va vedea mai târziu, se numeau ei înșii romani, iar nu romaei sau latini. Cererea pe care Petru și Asan o adresară împăratului Isaak Angelos și a cărei impetuozitate i-a atras lui Asan o palmă peste obraz, după porunca sebastocratorului Ioan, palmă ce s-a plătit mai târziu cu atâta sânge romaeic, cererea aceasta era relativă nu la bulgari, ci la intrarea vlahilor în serviciul militar romaeic și, abia când cererea a fost respinsă în modul cel mai insultător, cei doi frați întreprinzători hotărâră a turbura și pe bulgari, de a se avânta în fruntea lor și, precum Nemanja între sârbi tindea la rumperea de domnia romaeică, tot astfel să lucreze și ei în contra clătinătoarei domnii a Casei Angelos.

Daca Petru și Asan ar fi fost, precum se afirmă din nou, coborâtori din vechii țari bulgari, ridicarea lor ar fi avut o formă foarte simplă. Ar fi trebuit numai ca în Tîrnovo să se refere la descendența lor și bulgarii, cari făcuseră încercarea de-a scutura jugul romaeic ori de câte ori un descendent veritabil sau mincinos al vechilor țari împlântase flamura independenței, s- ar fi adunat cu entuziasm împrejurul lor 4. Dar nu se-ntîmplă nimic din toate acestea. Cei doi vlahi avură mai întâi nevoie de-un soi de profetese și profeți, cari spuneau că e în voința lui Dumnezeu ca vlahii și bulgarii să se ridice. Ba de mirare e că însuși Sf. Dimitrie trebuie să intervie, carele atât în Patras cât și în Salonichi se dovedise ca cel mai mare adversar al slavilor, căci, precum cehii obicinuiău a ieși la război în contra germanilor după ce invocase pe Sf. Wenzel, așa romaeii ieșau în contra slavilor după ce invocase pe Sf. Dimitrie. Acum însă, după pustiirea Salonicului de către normani, sfântul își părăsise sanctuarul din orașul grecesc, pentru a căuta un nou sanctuar în Tîrnovo,

care nu fusese zidit de bulgari, ci de vlahul Petru. dacă însă Kalopetru avea de gând a influența și asupra populațiilor grecești nemulțumite cu domnia familiei Angelos, de-a-i răsturna pe aceștia și de-a deveni împărat al romaeilor, desigur nu exista un mai bun mijloc decât de-a atrage în joc și pe Sf. Dimitrie, patronul apărător al grecilor, care, precum Sf. Veit călătorise de la saxoni la boemi, călătorea acum de la Salonic la Târnove. Dar, cu toate acestea, lucrul nu mergea atât de lesne. Bulgarii și vlahii trebuiau să se razime încă pe cumani, între cari fără nici îndoială locuiau și vlahi, pe malul stâng al Dunării. Întemeierea regatului sârbesc sub marele Nemanja pricinuia, după cum se esprima Ansbert, mari neajunsuri romaeilor, cari în mai multe rânduri bătuse pe bulgari. Unirea țarului vlah al bulgarilor cu cumanii era însă atât de intimă încât Kalopetru putu să ofere împăratului german, în certurile acestuia cu bizantinii, o oaste auxiliară de 40 000 de bulgari și de cumani, dacă-l va recunoaște pe el de împărat romaeic. Frideric I respinsese însă oferirile serbilor din Diocleea; el nu intră nici în voia principelui vlahilor și bulgarilor și merse neoprit spre Ierusalim. Dar, în loc de a ajunge la Iordan, ajunse numai până lângă Saleph; cadavrul fu înmormântat în Antiohia eliberată. Cu greu împăratul Isaak își scapă viața, la 1190, în lupta cu bulgarii de lângă Berrhoea; când aceștia cuceriră Niș și Sophia, ei duseră de acolo la Târnovo relicviile veritabilului patron al bulgarilor; S-tul Ioan din Ryl înlocui curând la bulgari pe romaeizându-l sfânt Dimitrie. El nu putu scăpa însă pe Ioan Asan I nici de trădare, nici de ucidere. Fratele mai mic fu ucis la 1196, cel mai mare, Kalopetru, la 1197, amândoi de către bulgari. Al treilea frate fu ucis de-un cuman, la 1207 5. După legendă căzu însă de mâna Sf. Dimitrie din Salonic, neocrotit de Ioan din Ryl, patronul bulgarilor.

E important a afla cum indicau membrii nouăi Case vlahi de țari originea lor. Această cestiune pare dezlegată de-o scrisoare a papei Inocențiu III către legatul său, ca răspuns la plângerile regelui Ungariei de la 1204, în care scrisoare

papa spune expres că Petru și Johannicius, cari se coboară din sângele foștilor regi, nu tind a ocupa, ci numai a recupera țara părinților lor 6.

Cu aceasta pare a se potrivi un pasaj din scrisoarea lui Johannicius (Kalojohannes), împăratul (imperator Bulgarorum et Blachorum), în care se zice: „Dumnezeu privi la umilirea noastră și ne aduse aminte de sângele și de patria de la care descindem”7. Pe lângă această scrisoare, care, privită mai de aproape, se exprimă cu mare precauțiune și care cerea papei o coroană (1202) precum o avea Petru și Samoil, cari însă nu sunt numiți strămoși (progenitores), mai există ca pendent o scrisoare a lui Basilius, arhiepiscop din Zagora, către același papă, în care, ca motiv că demn este de-o coroană imperială, se citează întâi înclinarea lui Kalojoannes, precum ș-a întregului Imperiu, pentru biserica romană, apoi descendența acestuia din sânge roman (1202). 8 Într-o scrisoare anterioară, pe care Kalojoannes o adresase papei Innocențiu și din care acesta citează un pasaj, domnitorul bulgarilor și vlahilor (Bulgarorum et Wlachorum) zice de-a dreptul că strămoșii săi descindeau din Roma 9 (1199?), că prin urmare nu erau bulgari.

Altfel cancelaria romană este aceea care numește pe foștii țari, veritabili bulgari, progenitores al lui Ioannițiu, în loc de praedecessores, încât din asta se naște eroarea că vlahul, românul, care se laudă a fi de origine curat romană, n-a avut pe bulgari ca predecesori, ci ca strămoși! Innocențiu menționează rugăminteia lui Kalojoannes pentru o coroană romană, precum li se dăduse lui Petru Samoil și altor predecesori ai lui Kalojoannes și orânduiește ca legatul destinat pentru

1 p. 93, 94. Aci, în sfârșit, traducerea franceză zice Valachie.

2 p. 102.

3 Michaud I, p. 121, Traducerea franceză iar zice: les bulgares et les comains.

4 Niketas p. 385.

5 Acropolita, p. 236.

6 duo fratres – de priorum regum prosapia descendentes terram patrum suorum non tam occupare quam recuperare ceperunt. Theiner, Vet. mon. Slav. merid. I, p. 36.

7 reduxit nos ad memoriam sanguinis et patrie nostre a qua descendimus. Theiner, l.c. p. 15.

8 tamquam heredes descendentes a sanguine Romano. Theiner, l.c. pag. 27.

9 quod de nobili Urbis Romae prosapia progenitores tui originem traxerint. L.c. p. 11.

Bulgaria să facă cercetări îngrijite în privirea coroanei acordată de biserica romană acestor predecesori 1. Johannicius să poarte deocamdată de grijă ca statutele aduse de legat să fie primite de întreaga biserică a bulgarilor și vlahilor și să fie observate. O expresie egală pentru dublul imperiu o 'ntrebuințează Innocențiu în scrisoarea către arhiepiscopul din Zagora (27 noiembrie 1202 2).

Kalojoannes însă se numi după aceasta imperator Bulgarorum și-l asigura pe papa că grecii [î]i făcuseră prin patriarh propuneri de a-l încorona de împărat și de a-i da și un patriarh, căci, fără un asemenea, împărăție nu poate sta 3. Dar el voiește să fie serv al S-tului Petru și al Santității Sale. După asta Innocențiu, care încă la 10 septembrie 1203 [î]l numea pe Kalojoannes „Domn al bulgarilor”, se decise la 25 februarie 1204 să-l recunoască de rege al bulgarilor ai blachilor 4, să-i trimită coroană și sceptru, să puie să-l încoroneze rege, să ridice pe arhiepiscopul din Trnwo la

rangul de primat (nu patriarh) al Regatului bulgarilor și vlahilor, să-i dea acestuia dreptul de-a încorona pe regii vlahilor și bulgarilor, de-a sfinți în orice biserică a Bulgariei și Vlahiei *chrisma*, după care urmă declararea decisivă a împăratului întregii Bulgarii și Vlahii. 5

În scrisoarea prin care Kalojohannes predă, în calitate de imperator al întregii Bulgarii și Vlahii, imperiul său Scaunului papal vorbește de repetate ori de foștii împărați ai Bulgariei, Simeon, Petru și Samoil 6. Este așadar semnificativ că, chiar acolo unde era în interesul lui de a-i numi strămoșii săi, el întrebuintează numai termenul *praedecessores*, numindu-i cu toate astea împărați, precum se numește el însuși, și pe lângă cari vorbește de un Imperiu al Bulgariei și Vlahiei. Abia atunci când ceru direct de la papa Innocențiu ca noul arhiepiscop de Trnowo și primat al întregii Bulgarii și Vlahii să fie ridicat patriarh, să se erige un patriarhat permanent în imperiul său, el însuși să fie încoronat 7, vorbește de împărații Simeon, Petru și Samoil nu numai ca de niște precedesori, ci ca de strămoși. Innocențiu se ferește a-l recunoaște de împărat; dar vorbește despre el cu termenii „*rex bulgarorum et Vlachorum qui imperat* „ 8; menționează că bulgarii și vlahii coboară din sânge roman 9, ceea ce în orice caz nu se putea zice decât pentru cei din urmă. Abia acum, la 15 septembrie 1204, papa, în scrisoarea către regele Ungariei, numește pe frații Petru și Johannicus coborâtori din vechiul neam al regilor (bulgari) 10, ceea ce ca fapt istoric nu are mai multă valoare decât mențiunea de mai sus că bulgarii și vlahii ar fi de origine romană.

Kalojohannes însă obținuse ceea ce voise. Voise să fie împărat, ca țarii de mai înainte; o putea face numai dacă se răzima pe aceștia și astfel predecesorii deveniră străbuni; papa consimți la acestea, pentru a dovedi regelui Ungariei că noua ridicare nu era în sine o inovațiune, că nu se făcea pe seama sau în paguba Ungariei, ci că frații victorioși cereau numai îndărăt ceea ce era al lor. Numai în una papa nu intră

în voia lui Kalojohannes: niciodată nu-l numi direct imperator, nici pe primat patriarh; și când acum Balduin, conte de Flandray, deveni împărat (latin) la Constantinopol, nici încoronarea, nici trimiterea de sceptru, coroană și flamură (vexillum) nu mai erau de ajuns; imediat după victoria latinilor se arată la noul rege o supărare, care se manifestă deja în scrisoarea asupra încoronării îndeplinite. Kalojohannes se numește acum rege al întregii Bulgarii și Vlahii 11, iar domnia sa regnum, ceea ce înseamnă că nu exclude cuvintele Bas??e?? și Bas??e?a. Arhiepiscopul primat vorbește, din contra, de încoronarea împăratului, împlinită la 8 noiembrie 1204, stil bulgar 13. Împărțeala Imperiului Romaniei a urmat. Balduin de Flandra e acum împăratul peste un imperiu consistând din a patra parte decum fusese și lupta între el și împăratul – rege bulgaro – român izbucnește. În curând contele Enric, fratele lui Balduin, regent al Imperiului (moderator), are a ne vesti despre reaua reușită a bătăliei de la Adrianopole, de la 15 aprilie 1205, despre prinderea lui Balduin și închiderea lui în temnița lui Johannicius, domnul vlahilor 13, care l-au atacat pe acesta cu o mulțime nenumărată de vlahi și cumani. Innocențiu III se văzu silit de a interveni pentru pace între bulgaro – vlahi și latini; dar nu-i succese nici de-a obține măcar eliberarea lui Balduin, a cărui închisoare deveni poate ceva mai suportabilă – la început fusese 'ncărcat cu lanțuri până în gât -, dar totuși în urmă fu aruncat într-o prăpastie, cu mâinile și picioarele tăiate, unde pieri în mod vrednic de plâns. Oraș după oraș de pe teritoriul latino – grec fură acum prădate, populația ucisă; noul imperiu fu cel puțin întru atâta, bulgar, întrucât, ca-n zilele lui Krum, țara cea mai frumoasă deveni pustietate: numai animale sălbatece, dar nu romaei și latini s-o mai poată locui. În sfârșit, trebui să vie însuși Sf. Dimitrie și să-l omoare, la vreme de noapte, pe Romaeoktonos; Johannicius se dezbinase cu conducătorul bulgarilor și acesta preferă, în loc de-a fi ucis, să ucidă el însuși pe împăratul – rege (1207).

Din cele mai de sus va fi rezultând însă cu siguranță o serie de fapte:

1) Imperiu bulgar în adevăratul înțeles al cuvântului a fost numai cel mai vechi și e despărțit de domnia Asanizilor prin sângeroasa domnie a lui Basilios Bulgaroktonos și prin dominarea romaeică.

2) Întemeietorii reînnoitului Imperiu bulgar erau vlahi, și nu bulgari, de origine români, iar noul Imperiu din anul 1186 era, vlaho – bulgar.

3) Ridicarea din anul 1186 a pornit de la vlahi, s-a sprijinit mai cu seamă, pe cumani, a atras în curentul ei și pe bulgari și astfel al doilea Imperiu bulgaro – vlah se deosebește în mod esențial de cel dentăi; e un imperiu mai cu seamă vlah, care [se] numește bulgar pentru că fraților vlahi le succese de-a deveni domni și ai Bulgariei.

4) Abia după ce aceasta s-a întâmplat s-a născut silința de-a pune pe noul neam de domnitori vlahi în relațiuni istorice și de înrudire cu vechiul neam bulgar, ceea ce-a fost cu totul arbitrar și eronat.

5) Întregul raport al vlahilor către bulgari și cumani cată deci a se considera altfel decum se considera pân' acum. Ce deducțiuni sunt însă a se face dintr' aceasta pentru istoria românilor nu mai este obiectul acestor cercetări.

1 Scrisoare de la 27 noiembrie 1202: et aliis progenitoribus tuisi in libris tuis regitur concessisse, l.c.p. 16 (p. 21)

– l.c. p. 17.

2 n. XXIX.

3 quia imperium sine Patriarcha non staret.

4 l.c. n. XLI.

5 me dominum et imperatorem totius Bulgariae et Vlachie, l.c. n. XLIII.

6 n. XLIII.

7 n. XLVI praedecessorum meorum Imperatorum Bulgarorum et Blachorum – Symeonis Petri et Samuelis progenitorum meorum, l.c. pag. 29.

8 Archiepiscopis Belesbuldensi et Prostlavensi, n. XLVII.

9 Bulgarorum et Blachorum populis – descenderunt etiam ex sanguine Romanorum, n, XLVIII.

10 l.c. p. 36.

11 n. LXI.

12 n. LXI.

13 a Johannicio Blachorum domino, n. LXIII.

6) Nu se mai cade desigur de-a vorbi de Imperiul Asanizilor ca de-un imperiu bulgar. S-ar comite numai aceeași eroare în care au căzut, după cum am dovedit, traducătorul francez al lui Villeharduin, când a schimbat arbitrar Blachie în Bulgarie, ștergând astfel tocmai deosebirea caracteristică între Imperiul Asanizilor și cel bulgar de mai înainte. Dacă prin aceasta se și pierde o bucată din istoria pur slavă, adevărul istoric poate câștiga numai. Imperiul era vlaho – bulgaro – cuman, dinastia vlahia.

(Monografie de C. cav. do Höfler, în „Analele Academiei din Viena”)

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1882-1883, 1888-1889

„TIMPUL”, „ROMÂNIA LIBERĂ”, „FÂNTÂNA BLANDUZIEI”

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XIII

Mihai-Eminescu.Ro